

DANSTAKİ ETİK DEĞERLER ÖLÇEĞİ: ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Emel TAŞKIRAN *

Fatih YENEL **

Bülent GÜRBÜZ ***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; elit dansçıların danstaki etik değerlere yönelik davranışlarını değerlendirmek için geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Çalışmaya 112 bayan ($x_{yaş}=23.5$, $ss=4.8$), 98 erkek ($x_{yaş}=22.3$, $ss=4.6$), toplam 210 elit dansçı gönüllü olarak katılmıştır. Bu amaçla geliştirilen ölçek (Danstaki Etik Değer Ölçeği-21) 21 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar ölçekte yer alan ifadeleri 1= Hiçbir Zaman ve 5= Her Zaman şeklindeki 5'li Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirmişlerdir. Danstaki Etik Değer Ölçeği-21'in (DEDÖ-21) faktör yapısının belirlenmesi için yapılan Temel Bileşenler Faktör (Principle Component) Analizi sonuçları, ölçeğin tek faktörlü yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 210 elit dansçı için 0.86'dır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, DEDÖ-21 ölçeğinin elit dansçıların danstaki etik değerlere yönelik davranışlarını değerlendirmek için geçerli ve güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler : Dans, etik değer, geçerlik, güvenilirlik.

Geliş tarihi: 16.10.2008; Yayına kabul tarihi: 22.12.2008

* Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, ANKARA

** Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

*** Başkent Üniversitesi, Spor Bilimleri Bölümü, ANKARA

ETHICAL VALUES IN DANCE SCALE: SCALE DEVELOPMENT STUDY

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop a scale to evaluate ethical behaviors of elite dancers in dancing. 112 female ($x_{age}=23.5$, $ss=4.8$), 98 male ($x_{age}=22.3$, $ss=4.6$), totally 210 elite dancers attended voluntarily to this study. Ethical Values in Dance Scale-21 (EVDS-21) consists of 21 items. Participants rated the items on a 5 point Likert type scale ranging from 1 (Never) to 5 (Always). Principle Component Factor Analysis was used for testing factor structure of the scale and analysis results supported a single factor structure for the EVDS. The internal consistency (Cronbach Alpha) value for 210 elits was 0.86. As a conclusion, analysis results indicated that EVDS-21 is a valid and reliable scale to evaluate ethical behaviors of elite dancers in dancing.

Key words: *Dancing, ethic values, validity, reliability.*

GİRİŞ

Etik kavramı günümüzde her alanda olduğu gibi spor bilimleri alanında da giderek daha çok tartışılmaktadır. Bireylerarası ilişkilerde eylemin ne olduğunu inceleyen, insan davranışlarını ahlaki niteliği yönünden değerlendirmeye tabi tutan etik, felsefenin bireylerarası ilişkilerde değer sorunlarını ele alan bir bilim dalıdır (Kuçuradi, 1999). Bir başka ifade ile etik ahlakla, ahlaka ilişkin sorun ve yargılarla yada ahlaki (moral) sorun ve yargılarla ilgili felsefe dalı olarak tanımlanır. Ancak "etik" sözcüğünün her zaman bu felsefe dalına ilişkin olarak kullanılmadığına dikkat etmek gerekir. (Frankena, 2007).

Etik ahlak üzerinde düşünebilme etkinliğidir. Moral (ahlak) ve etik sözcükleri arasında günlük dildeki çok anlamlılık ve geçişliliğe rağmen, her iki sözcüğü birbirinden farklı anlamlarda kullanılması gerektiği ifade edilmektedir. Örneğin, ahlak olgusal ve tarihsel olarak yaşanan bir şey olmasına karşılık, etik, bu olguya yönelen felsefe disiplininin adıdır. Bu nedenle günlük dilde alışkanlıkla bir "ahlaksal problem" den söz edildiğinde aslında bunu "etik'e ait bir problem", bir "etik problemi" olarak anlamak gerekir. Ancak, etimolojik açıdan baktığımızda, her iki sözcük de "töre", "gelenek", "alışkanlık", vb. anlamlara da sahiptir. Bir felsefe disiplini olarak etik tektir ve böyle bir disiplin olarak etiğin görevi, herhangi türde bir "moral" (ahlak) geliştirmek ve bu morale (ahlaka) uyulmasını öğütlemek değil; tersine ahlaksal bağınıtların niteliği üzerine bir genel görüş elde etmektir (Takış, 2004). Bireylerarası ilişki türlerinden birisi olan etik ilişki; belirli bütünlükte bir kişinin başka bir kişiyle ya da toplumdaki diğer bireylerle değer sorunlarının söz konusu olduğu ilişkisidir. Diğer bir ifadeyle eylemde bulunarak yaşadığı her ilişkidir (Kuçuradi, 1999).

Dans ortamı ise yine bu etik ilişkilerin sıklıkla yaşandığı spor branşlarından birisidir. Yapılan dans aktivitesi ister bireysel isterse grupsal olsun etik ilişki dansçıların birbirleriyle etkileşimlerinde ve dans performanslarında büyük rol oynamaktadır. Son günlerde televizyonlardaki dans yarışmalarının da artmasıyla etik konusu dansda da oldukça tartışılır bir yere sahip olmaya başlamıştır. Bu bilgilerden hareketle, çalışmanın amacı elit dansçıların dansdaki etik değerlere yönelik davranışlarını belirlemek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmaya, Ankara Tab Sanat Akademisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Eşli Danslar Topluluğu ve Folklor Müzik Gençlik Topluluğu ve Gençlik Spor Kulübünde (FOMGET) dans eden 112 bayan ($x_{yaş}=23.5$, $ss=4.8$), 98 erkek ($x_{yaş}=22.3$, $ss=4.6$) toplam 210 elit dansçı gönüllü olarak katılmıştır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Ölçekte yer alması planlanan maddelerin oluşturulması için önce Nike Dance İstanbul dansçılarıyla, ODTÜ Eşli Danslar Topluluğunun koreografları ve dansçılarıyla, üniversiteler arası dans yarışmaları hakemleriyle ve Latin dansları yarışmalarında derece alan dansçılarla görüşmeler yapılmış ve gösterilerde birbirleriyle ilişkilerinde karşılaştıkları durumlarla ilgili görüşleri analiz edilmiştir. Daha sonra ise bu durumlardan yola çıkılarak ölçeğin madde havuzunda yer alabilecek ifadeler oluşturulmaya çalışılmıştır. Bunlara ek olarak, literatürde kullanılan diğer ölçekte yer alan bazı maddelerden de faydalanılmıştır. Böylelikle, ölçeğin ilk madde havuzunda toplam 46 maddeye yer verilmiştir. Bu 46 madde için alınan uzman görüşü ve pilot uygulaması sonrasında 8 ifade ölçekten çıkarılmış ve 38 madde ile uygulamaya geçilmiştir. Ölçekte yer alan ifadelerin derecelendirmesi, "Her Zaman"(1), "Sıklıkla"(2), "Ara sıra"(3), "Nadiren"(4), "Hiçbir Zaman"(5) şeklinde yapılmaktadır. Ölçeğin maddelerinin 11'i düz, 10'u ters yönde puanlanacak şekilde ifade edilmiş ve böylece tepki yanlılığına karşı korunmuştur.

Verilerin Toplanması

Ölçeğin katılımcılara uygulanması, dans derslerinde gruplar halinde ve araştırmacının kendisi tarafından yapılmıştır. Katılımcılara, maddelerdeki anlaşılmayan noktalarla ilgili olarak soru sorabilecekleri bildirilmiş ve bu tür talepleri araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçeğin güvenilirlik düzeyini test etmek için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanırken; DEDÖ-21'in faktör yapısının belirlenmesi amacıyla literatürde sıklıkla kullanılan ve önerilen bir yöntem olan Temel Bileşenler (Principle Component) Analizi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2007; Kalaycı, 2008)

Geçerlik

Elde edilen verilerin faktör çözümlenmesine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett testi uygulanmıştır. Ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0.822 bulunmuş ve KMO değerinin 1'e oldukça yakın olduğu görülmüştür. Dolayısıyla elde edilen veri grubu faktör analizi için yeteri kadar iyidir (Erkuş, 2005). Barlett testi sonucu ise 1454.356 ($p<0.01$) olarak hesaplanmıştır. Bu iki test sonucundan elde edilen bulgu faktör analizi yapabilmek

için üzerinde çalışılan örneklem büyüklüğünün yeterli ve verilerin ise faktör analizi yapabilmek için uygun olduğunu göstermektedir (Sünbül, 2004). DEDÖ-21'in geçerlik güvenilirlik çalışması Temel Bileşenler Faktör Analizi (Principle Component) ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin tek faktörlü yapıyı desteklediği tespit edilmiştir.

Ölçeğin standardizasyonu çalışmasında maddeler için kesme noktası olarak 0.40 katsayısı alınmıştır. Faktör analizinde faktör sayısına karar verilirken Eigen değerinin 1'den yüksek ve değişkenlerin (faktörlerin) toplam varyansın 2/3'ünü açıklaması gerekmektedir (Bayram, 2004). Faktör analizi 38 madde ile yapılmış ve analiz sonucu 17 maddenin 0.40 kesme noktasının altında kaldığı, 21 maddenin ise 0.40 kesme noktasının üstünde olduğu bulunmuştur. Buna göre 21 maddenin faktör yükleri 0.457 ile 0.747 arasında değişmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Danstaki Etik Değer Ölçeği-21 (DEDÖ-21)' de Yer Alan Maddelerin Temel Bileşenler Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör Yüğü
1 Bir arkadaşım dans malzemesini kaybettiğinde ona yardımcı olurum.	0.461
2 Başrolde dans eden arkadaşımın yerine geçebilmek için onu sakatlamaya çalışırım.	0.556
3 Gösteri esnasında kendimi ispatlamak için koreografiyi kendime göre değiştirerek uygulayım.	0.476
4 Gösteriye bir gün kala başka bir grubun başrol teklifini kabul ederim.	0.584
5 Arkadaşlarıma antrenman saatini yanlış söylerim.	0.567
6 Koreografide karşı cinsle yakın temasta bulunmam gerekiyorsa dans etmem.	0.716
7 Grup arkadaşlarımdan biriyle tartışırsam dans grubunu bırakır, o gruba dans etmem.	0.668
8 Herhangi bir kişisel problemimden dolayı dans grubumu yarı yolda bırakırım.	0.701
9 Dans çalışmalarında arkadaşlarımdan birinin hareketi yanlış uyguladığını görürsem, ona hareketin doğrusunu gösteririm.	0.544
10 Gösteri esnasında sakatlanırsam dans etmeye devam ederim.	0.725
11 Dans ederken seyirci protestosuyla karşılaşsam dans etmeye devam ederim.	0.747
12 Eğitimcimle anlaşamadığım bir konu olursa koreografiyi başkalarına kötülerim.	0.520
13 Grup arkadaşım koreografiyi yanlış uyguladığında onu kamufle ederim.	0.583
14 Eğitimcimimin duygusal hislerinden yararlanarak kendimi ön plana çıkarmaya çalışırım.	0.457
15 Grup arkadaşım ile bir problem yaşadırıysam o gün dans etmek istemem.	0.529
16 Bir dans yarışmasında rakip gruba herhangi bir durumda (malzeme, sağlık...) yardımda bulunurum.	0.578
17 Arkadaşlarımdan performansım hakkındaki düşüncelerine önem veririm.	0.659
18 Gösteri esnasında koreografiyi unutursam dans etmeye devam ederim.	0.522
19 Başka bir dans grubundan bir kişi benden uygulamada zorlandığı bir hareket için yardım isterse ona yardım ederim.	0.645
20 Rakip grubun koreografisini gizli yollardan öğrenmeye çalışırım.	0.599
21 Rakip grubun koreografisini daha önceden görürsem beğendiğim yerleri kendi koreografime eklerim.	0.569

Güvenirlilik

Ölçeğin güvenirliliğini test etmek için sıklıkla kullanılan bir metot olan Cronbach Alpha analiz yöntemi kullanılmıştır. Cronbach Alpha katsayısı ölçekte bulunan maddelerin iç tutarlılığını kestirmek ve dolayısıyla ölçeğin homojen bir yapıya sahip olup olmadığını belirlemek açısından önemlidir. Yapılan analizler sonrasında ölçeğin toplam güvenirlilik katsayısı 0.86 bulunmuştur. Elde edilen bu değer ölçeğin güvenirlilik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir (Pişkin, 1996).

TARTIŞMA

Bu çalışmada elit dansçıların danstaki etik değerlere yönelik davranışlarının belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçeğin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Geliştirilmesi hedeflenen ölçeğin geçerlik düzeyini tespit etmek amacı ile Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır. Bu analiz yöntemi aynı yapı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan istatistiksel yöntemlerden birisidir (Büyüköztürk, 2007). Bu çalışma için yapılan Temel Bileşenler Faktör Analizi sonucunda maddelerin tek faktörlü yapıyı destekledikleri bulunmuştur. Elde edilen bu tek faktörlü yapının ise anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Şöyle ki, tek faktörlü yapı içindeki maddelerin faktör yüklerinin 0.457 ile 0.747 arasında değişmesi ve 0.30 sınır değerinden yüksek olması maddelerin birlikte bir kavramı ölçtüğünü göstermektedir. Ayrıca, faktör analizi uygulanmadan önce elde edilen verilerin faktör analizi için uygunluk düzeyini test etmek için yapılan işlem sonucunda KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değerinin 0.60'dan yüksek olduğu yani verilerin analiz için uygunluğu test edilmiştir. Elde edilen tüm bu sonuçlar DEDÖ-21'in elit dansçıların etik ile ilgili davranışlarını değerlendirmek için geçerli olduğunu ortaya koymuştur.

Ölçeğin güvenirliliğini test etmek için Cronbach Alpha analiz yöntemi kullanılmıştır. Cronbach Alpha katsayısı ölçekte bulunan maddelerin iç tutarlılığını kestirmek ve dolayısıyla ölçeğin homojen bir yapıya sahip olup olmadığını belirlemek açısından önemlidir. Yapılan analizler sonrasında ölçeğin toplam güvenirlilik katsayısı 0.86 bulunmuştur. İstatistiksel araştırma metotları ile ilgili çalışmaları olan pek çok araştırmacı da bir test için hesaplanan alpha katsayısının 0.70 ve daha yüksek olmasının test puanları için yeterli olabileceğini belirtmişlerdir (Alpar, 2001; Büyüköztürk, 2007; Pişkin, 1996). Bu anlamda analiz sonucunda elde edilen 0.70 değeri ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, DEDÖ-21'in iç tutarlığı ve yapı geçerliği ile ilgili olarak elde edilen veriler, DEDÖ-21'in elit dansçıların danstaki etik değerlere yönelik davranışlarını ölçmek için geçerli ve

güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, geçerlik ve güvenilirliğin devam etmekte olan bir süreç olduğu göz önüne alındığında gelecekte yapılacak bu ve benzeri türdeki çalışmaların farklı gruplarla ve daha fazla katılımcı sayısı ile yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Alpar, R. (2001). Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik. Nobel Yayınevi, Ankara.
2. Bayram, N. (2004). Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi. Bursa: Ezgi Kitabevi.
3. Büyüköztürk Ş. (2007). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İ. İstatistik, Araştırma Deseni. SPSS Uygulamaları ve Yorum. 8. Baskı. Ankara: Pegem Yayınları;
4. Erkuş, A. (2005). Bilimsel Araştırma Sarmalı. Ankara: Selçuk Yayıncılık.
5. Frankna, William. (2007). Etik. (Çev. Aydın A.). 1. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
6. Kalaycı Ş. (2008). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. 2. Baskı, Ankara: Asil Yayınevi.
7. Kuçuradi, İ. (1999). Etik. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
8. Pişkin, M. (1996). "Orta Dereceli Okullarda Görevli Yönetici, Öğretmen ve Danışmanların İdeal ve Gerçek Danışmanlık Görev Algıları". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
9. Sünbül, A.M.(2004). "Düşünce Stilleri Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği". Eğitim ve Bilim, Cilt 29, Sayı 132, s. 25-42.
10. Takış, A. (2004). Bir Felsefe Dalı Olarak Etik. Doğu-Batı Dergisi, Etik Özel Sayısı.